

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Mansurov Ulug'bek Umarovich</i> FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA TIBBIYOT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR (1917-1990-YILLAR)	12-20
<i>Yuldashev Ulugbek Kadirjanovich</i> O'ZBEKISTONDA PROFESSIONAL TA'LIM BOSQICHIDA DUAL TA'LIM SHAKLINING JORIY QILINISHI TARIXI	21-27
<i>Bobobekova Nargiza Ismatullayeva</i> JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI FAOLIYATI TARIXI (XIX ASR IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARI)	28-33
<i>Esanova Nilufar</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING YENGIL SANOAT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIGI	34-37
<i>Tursunov Bekzot Yandashevich</i> QO'QON XONLIGI QO'SHININING QUROL-ASLAHALARIGA OID	38-45
<i>Давлетмуратов Куралбай Хожамуратович</i> АНТИЧНЫЕ И СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ЗООМОРФНЫЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ИЗДЕЛИЯ ХОРЕЗМА	46-52
<i>Raximov Bektosh, Tashmuradov Umidbek</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TASHQI DIPLOMATIK ALOQALARNING DAVLAT SIYOSIY TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI	53-57
<i>Otaxanov Alisher Mamadaliyevich</i> TEMURIY MALIKALARNING ILM-FAN VA IJTIMOIIY TARAQQIYOTGA QO'SHGAN HISSALAR	58-64
<i>Xakimov Ravshan Raimovich</i> MIRZACHO'LNING ETNOEKOLOGIK MUAMMOLARI	65-74
<i>Ergashev Jahongir Yunus o'g'li</i> TURK XOQONLIGINING BOSHQARUVIDA IMPERIYACHILIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	75-82

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> ЦИФРОВОЙ ДИВИДЕНД: ИЗУЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	83-96
<i>Abdullayev Altinbek Yangibayevich</i> KORXONANING KOMPLEKS ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI VA QO'SHIMCHA MAHSULOT ISHLAB CHIQUARISH HISOBINI YURITISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	97-113
<i>Komolov Odiljon Sayfidinovich</i> KREDIT TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING TAHLILI	114-123

<i>Shaislamova Nargiza Kabilovna</i> MAMLUKAT IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING ROLI	124-134
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Xoshimjanovich</i> KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING AYLANMA MABLAG'LARINI SHAKLLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI	135-147
<i>Abdimurodov Baxrom, Abdimurodov Bahodir</i> AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XODIMLARGA HAQ TO'LANADIGAN HAR YILGI MEHNAT TA'TILINI RASMIYLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	148-152
<i>Matkarimov Inomjon, Yuldashbayev Azizullo</i> BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH	153-158
<i>Исламмутидинова Дина Файзрахмановна</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КОНЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНИ	159-166
<i>Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich</i> OVQATLANISH XIZMATLARI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	167-176
<i>Джуманиязов Уббинияз Исмайл улы</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КИТАЯ	177-183
<i>To'lov Ulug'bek Toshmamatovich</i> YERLARNI BAHOLASH VA SOLIQQA TORTISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	184-193
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,</i> IJTIMOIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON SALOHİYATIGA TA'SIRI	194-200
<i>Tashanov Abduxoliq</i> QADIMGI SHARQ MANBALARIDA INSON BUZG'UNCHILIGI HAQIDAGI QARASHLAR ...	201-206
<i>Muhamedov Asror Asadovich</i> UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA YUSUF XOS HOJIB FALSAFIY MEROSIDAN FOYDALANISH	207-213
<i>Жумаева Шахло Суюновна</i> ВОПРОС НРАВСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВА В УЧЕНИИ АХМАДА ЯССАВИ	214-219
<i>Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li</i> HAJVIYLIKNING PSIXOLOGIK IJTIMOIY-MADANIY VA ESTETIK XUSUSIYATI	220-224
<i>G'ulomov Zuxriddin Baxromjon o'g'li</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA YOLG'ON AXABOROTLARNING MAZMUN-MOHİYATI VA KONSEPTUAL ASOSLARI	225-231
<i>Xaitov Lazizbek Azamatovich</i> HAKIM TERMIZIYNING FALSAFIY TA'LIMOTI	232-236

<i>Ortiqov Shahriddin</i> SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA TEATR SAN'ATINING O'RNI	237-241
<i>Toshboboeva Munavar</i> IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT BARQARORLIGIDA XOTIN-QIZLARNING ISHTIROKI	242-248
<i>Murotov Elyor Narzillo o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARINING UZVIYLIGI VA FALSAFIY TAHLILI	249-255
<i>Soipova Mavjuda Karimjanovna</i> FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA NUR VA HARAKAT MASALASI	256-260
<i>Ashurova Xurshida Sag'dullaevna</i> HOJI MUIN ZAMONDOSHI SHOKIR MUXTORINING HAYOTI VA FAOLIYATI HAQIDAGI QARASHLARI	261-264
<i>Karimov Anvarjon Lutfilloyevich</i> IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI	265-269
<i>Shakambarov Abdurashid Abdujabbarovich</i> MA'NAVIY MARGINALLASHUV DAN HIMOYALANISHDA XORIY TAJRIBASI	270-275
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY GNOSEOLOGIASINING ZAMONAVIY TAHLILI	276-280
<i>Barnoev Sanjar Qurbonovich</i> YUSUF HAMADONIYNING INSON VA KOINOT UYG'UNLIGIGA OID TA'LIMOTIDA ME'YOR MASALALARI	281-286
<i>Ярлакабов Джамшид Мамасултонович</i> СВОБОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КАК ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	287-291
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI	292-297
<i>Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI	298-303
<i>Tadjiyeva Mastura, Umarxonova Dilafruz</i> INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA "BOYLIK" VA "FAQIRLIK" KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI	304-308
<i>Sharipova Nilufar Shaxrillo qizi</i> ZAMONAVIY DUNYO ADABIYOTIDA XALQ KULGISI ASOSIDA KELIB CHIQQAN YANGI BADIY SHAKLLAR	309-312
<i>Ochilova Gulnoza Farxod qizi</i> NUTQ BIRLIKLARI MASALASINING UMUMIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI	313-316
<i>Alqarov Nazarbek Alisher o'g'li</i> IT MOTIVINING DUNYO VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI	317-322

<i>Abdusalomov Firuz Abduxoliqovich</i> HARBIY DISKURSDA BUYRUQNING VOQELANISHI	323-329
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> STYLISTIC AND LINGUACULTUROLOGICAL FEATURES OF IMPLICATURES IN ENGLISH AND UZBEK ANECDOTES	330-333
<i>Safarova Farida, Toshkulova Madinabonu</i> THE STUDY OF TEXT LINGUISTIC	334-337
<i>Amonova Dilshoda Azamat qizi</i> ADABIYOTDA BADIY OBRAZ TUSHUNCHASI VA UNING XUSUSIYATLARI (DEN BRAUNNING "DA VINCHI SIRI" ROMANI MISOLIDA)	338-343
<i>Sultonova Gulchehra Xusanovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILI NAMUNASI SIFATIDA AFORIZMLARNING MADANIY VA FALSAFIY JIHATLARI	344-348
<i>Makhmudova Mutabar Dustmukhammad kizi,</i> CAUSES OF STEREOTYPE OCCURRENCE	349-353
<i>Sadullaeva Matlyuba Akhrorovna,</i> NUMERIC MYSTERIES: THE ROLE OF NUMBERS AND SYMBOLISM IN "THE DA VINCI CODE"	354-359
<i>Khusenova Shosura Toshtemirovna,</i> DOCTORS' ATTITUDES TOWARD LEARNING ENGLISH: A NEEDS ANALYSIS REPORT	360-363
<i>Mamajanova G'uncha, Shakirova Saida</i> EKVIVALENTLIK VA TAFOVUT MEZONLARI ASOSIDA O'ZBEK VA INGLIZ METAFORALARINING QIYOSIY TAHLILI	364-368
<i>Saydullayeva Dilrabo Ilxom qizi</i> SODIQIY AFSHORNING "MAJMA UL-HAVAS" TAZKIRASI VA UNING O'ZBEK TAZKIRASHUNOSLIGIDAGI AHAMIYATI	369-372

12.00.00 - YURIDIK FANLAR

<i>Нурпеисов Еркеш, Ибраева Алуа, Сманова Акмарал</i> КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРИАДЫ В ИСТОРИЧЕСКОМ ВЫБОРЕ КАЗАХСТАНА	373-379
<i>Камалов Мансурхон Мухтарович</i> К ВОПРОСУ О КОНФЛИКТЕ ИНТЕРЕСОВ В КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЯХ	380-385
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	386-394
<i>Xolov Utkir Shomurodovich,</i> QONUNYI KUCHGA KIRGAN SUD Hujjatlari Yangi Ochilgan Holatlar bo'yicha qayta ko'rishning ayrim masalalari	395-399
<i>Kuldoshev Ulug'bek Otabek o'g'li</i> KASB YUZASIDAN O'Z VAZIFALARINI LOZIM DARAJADA BAJARMASLIK VA XAVF OSTIDA QOLDIRISH JINOYATLARINING SUBYEKTI VA ULARNING FARQLI JIHATLARI	400-407

<i>Ибрагимова Сабина Эркиновна</i> К ВОПРОСУ О ДАЛЬНЕЙШЕЙ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВОСУДИЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ, В УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	408-413
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> MAHALLIY KENGASH DEPUTATINI CHAQIRIB OLISH MASALALARI VA UNING XUSUSIYATLARI	414-418
<i>Haydarov Jaloliddin Hamza o'g'li</i> VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF RAVISHDA OLISH YOKI O'TKAZISH JINOYATINING PREDMETI TAHLILI	419-423
<i>Zairov Asadbek Sayfullo o'g'li</i> INKLYUZIV TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA QONUNCHILIK BAZASINING ROLI	424-432
<i>Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich</i> BMT INSON HUQUQLARI BO'YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH	433-442
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> ZAMONAVIY OLIY TA'LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	443-449
<i>Raxmatov Otabek Urinbosarovich</i> "JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI" FANINING BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI	450-455
<i>Xamroyev Samijon Salimovich</i> SPORT TO'GARAGI MAHG'ULOTLARIGA TALABALAR QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI	456-461
<i>Berdiyeva Nilufar Ibodullayevna</i> TALABALARDA INSHONING MAZMUNII- MANTIQUIY BAYON QILINISHIGA DOIR BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH	462-467
<i>Ortiqov Bekruh Baxodir o'g'li</i> ZAMONAVIY VOLEYBOLCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA BIOMEXANIK XUSUSIYATLARI HAMDA SAMARADORLIKKA TA'SIRI	468-472
<i>Jumayeva Xulkarxon Muxammadjonovna</i> TALABALARNI INVARIANTIV VA VARIATIV TAHDIDLARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK STRATEGIYASI	473-480
<i>Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,</i> TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV	481-486
<i>O'tashev Xasan Nematullayevich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASASIDA SPORT ISHLARINING USTUVOR VAZIFASI SIFATIDA SPORT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHLATLARI	487-492
<i>Axmadjanov Doniyor Baxtiyor o'g'li</i> BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHISINING AXLOQIY YETAKCHILIGI VA KASBIY FAZILATLARI	493-500

<i>Mengliyev Bobur Normamatovich</i> O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI	501-507
<i>Gafforov Alisher Xolmurodovich</i> PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI RAQAMLI TA'LIM RESURLARINI LOYIHALASH, TIZIMLASHTIRISH VA UNING MAZMUNI	508-518
<i>Qurbonova Bonu Quvondiq qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI KITOBGA QIZIQTIRISH: SAMARALI USULLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	519-524
<i>Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li</i> O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA SAN'ATNING O'RNI	525-529
<i>Raximov Nurillo Narzullaevish</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH: MUAMMO VA YECHIMLAR	530-538
<i>Ergashova Munisa Hoshim qizi</i> MUSTAQIL TA'LIMNI O'YINLAR ORQALI TASHKIL ETISH	539-543
<i>Nuriddinova Madina, Nuriddinov Muhriddin</i> USING WIKI-TECHNOLOGY TO IMPROVE STUDENTS' WRITING COMPETENCE	544-552
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna,</i> O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	553-560
<i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna,</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOSHLANG'ICH SINFLAR MATEMATIKA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI IMKONIYATLARI	561-565
<i>Evatov Saminjon Sobirovich</i> JAMOAVIY FAOLIYATNI TASHKEL ETISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH	566-572
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	573-577
<i>Idrisov Mironshoh Ilyos o'g'li</i> TALABALARNI JISMONIY TARBIYA, SPORT VA TURIZM VOSITALARI BILAN SOG'LOMLASHTIRISH TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	578-582
<i>Nasriddinova Nilufar Shuxrat qizi</i> 1-SINF ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INTENSIVLIGINI TA'MINLASH METODIKASI	583-587
<i>Yavkochdiyeva Dilafruz</i> TALABALARNI PEDAGOGIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA "STAATE" INNOVATSION TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	588-593

Received: 16 February 2025

Accepted: 5 March 2025

Published: 20 March 2025

Article / Original Paper

THE IMPORTANCE OF THE SUBJECT “PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS PEDAGOGY” IN TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS ACTIVITIES

Rakhmatov Otabek Urinbasarovich

Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Methods of Teaching Sports, Navoi State University.

E-mail: rahmatov.otabek@inbox.ru

Abstract. The article discusses the subject of “Physical Education and Sports Pedagogy” as a discipline that plays a crucial role in the training system of future physical education and sports professionals. It examines the pedagogical interpretation of the concept of creative thinking, its clear state, reasoning, openness to new knowledge, cognitive and emotional adaptability, the creation of a creative environment, the formation of independent thinking, intellectual ingenuity, and the stimulation of movement development, highlighting its significance as a fundamental discipline.

Keywords: communication, cognitive, intellect, creative, cooperative, collaborative, pedagogy, education, upbringing, sport.

“JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI” FANINING BO‘LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI

Raxmatov Otabek Urinbosarovich

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)., dotsent.

Navoiy davlat universiteti

“Sport turlarini o'qitish metodikasi” kafedrasi dotsenti

Annotatsiya. Maqolada “Jismoniy tarbiya va sport pedagogikasi” fani bo'lajak jismoniy tarbiya va sport faoliyati mutaxassislarini tayyorlash tizimida kreativ tafakkur tushunchasining pedagogik talqini, aniq holat, fikrlash, yangi bilimlarga ochiqlik, kognitiv, hissiy moslashuvchanlik, kreativ muhit yaratish, tafakkur mustaqilligini shakllantirish, intellektning topqirligi, harakatlarni rivojlantirishga turtki beruvchi fan sifatida ustuvorlik kasb etishi haqida mulohaza yuritilgan.

Kalit so'zlar: muloqot, kognitiv, intellekt, kreativ, kooperativ, kollaborativ, pedagogika, ta'lim, tarbiya, sport.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I3Y2025N68>

Kirish. Uchinchi ming yillikka qadam qo'ygan insoniyat bu davr fan va ilmiy bilimning misli ko'rilmagan tarzda o'sishi, axborotlashgan jamiyat shakllanishi davrining o'ziga xos muammolariga duch kelmoqda.

XXI asrda fan nafaqat ilmiy rivojlanishning asosiy omili, balki jamiyat va ijtimoiy taraqqiyotning muhim harakatlantiruvchi kuchiga aylanmoqda. Bu jarayon O'zbekistonda yashovchi har bir fuqaroning dunyoqarashi va ma'naviy salohiyatini yanada kengaytirish hamda chuqurlashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Insoniyat uchinchi ming yillikka qadam qo‘yar ekan, tarixda industrial jamiyat sifatida shakllangan sivilizatsiyaning ikkinchi to‘lqinidan postindustrial, elektron-axborot jamiyati deb nom olgan uchinchi to‘lqinga o‘tish jarayoniga to‘g‘ri keldi. Ushbu davrda fan va ishlab chiqarish o‘rtasidagi o‘zaro nisbat muayyan darajada o‘zgarib, yangicha rivojlanish tendensiyalarini shakllantirmoqda.

Industrial jamiyat (ikkinchi to‘lqin) va undan oldingi agrar jamiyat (birinchi to‘lqin) davrida ilmiy kashfiyotlar va ularning ishlab chiqarishga tatbiq etilishi o‘rtasida yuzlab yillar o‘tgan bo‘lsa, bugungi axborot jamiyati (uchinchi to‘lqin) sharoitida ishlab chiqarish fanning rivojlanish sur‘atlariga yetib ulgurolmayapti. Hozirgi davrda fan iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy taraqqiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchiga aylanib, o‘z rivojlanish sur‘atlarini tinimsiz oshirib bormoqda.

Hozirgi vaqtda dunyoning barcha mamlakatlari fan, texnika va texnologiyalarning jadal rivojlanishi sharoitida jismoniy tarbiya hamda sport bilan bog‘liq global muammolarni hal etishga yo‘naltirilgan nazariy, amaliy va pedagogik innovatsiyalarni yanada takomillashtirishga alohida e‘tibor qaratmoqda.

Sport mashg‘ulotlari sohasida talabning keskin ortib borishi natijasida sportchilarning jismoniy tayyorgarligi va musobaqa natijalarining samaradorligini oshirishga oid obyektiv ma‘lumotlarni aniqlash hamda shu asosda ularni tayyorlash jarayonining turli jihatlarini optimallashtirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Ayniqsa, bellashuv davomida jismoniy harakatlarni samarali va uzoq vaqt davomida bajarish uchun kuch hamda chidamlilikni rivojlantirishga qaratilgan usullarni mashg‘ulot jarayoniga tatbiq etish orqali malakali sportchilarni tarbiyalash bugungi kunda alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Oliy pedagogik ta‘lim sohasida talabalar mustaqilligini ta‘minlash, muammolarni tushunish va ularning yechimlarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu jarayonda kreativ va nokreativ tafakkur o‘rtasidagi farqlar, ularning oqibatlarini tahlil qilish va rivojlantirish, shuningdek, bilim jarayonini faollashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Natijada, mazmunli, qadriyatlarga asoslangan, motivatsion va hissiy komponentlarning uyg‘unligi orqali kam resurs sarflab yuqori natijalarga erishish zaruriyati yuzaga kelmoqda.

Olib borilgan ishlar bilan bir qatorda, yuqori malakali o‘qituvchilarni tayyorlash, ularning faoliyatini loyihalash, talabalar uchun zarur bo‘lgan zamonaviy ko‘nikmalarni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bilan birga, ularning kognitiv imkoniyatlarini kengaytirish, o‘zlashtirilgan bilimlarni ijodiy qo‘llash, shuningdek, kreativ tafakkurlarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan kompetensiyalarini mustahkamlash ehtiyoji ham mavjud.

Bu variant matnni yanada tabiiy va original ko‘rinishda ifodalaydi. Yana o‘zgartirish kerak bo‘lsa, ayting!

Shu bois, yangi sharoitda ilm-fan tizimi, uning tarkibiy qismlari va ularning rivojlanish dinamikasi yanada murakkablashmoqda. Bilish jarayonlarida empirik metodlardan nazariy metodlarga, tavsiflashdan tushuntirishga o‘tish jarayoni kuzatilmoqda. Natijada, ilmiy bilimlar va ularning istiqbollari falsafiy-nazariy hamda epistemologik jihatdan tahlil qilishga ehtiyoj ortib bormoqda. Boshqa tomondan, bugungi dunyoning ilmiy manzarasini tahlil qilishda zamonaviy fan yutuqlaridan foydalanish zarurati ham ortmoqda.

Shu sababli, bugungi kunda fan va ta'lim o'rtasidagi o'zaro aloqalar va hamkorlikni mustahkamlash dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ma'lumki, fan va ta'lim har bir tarixiy bosqich va sivilizatsiyaning ma'naviy asosi sanaladi.

Jahonda kechayotgan globalashuv sharoitida bo'lajak jismoniy tarbiya va sport faoliyati mutaxassislarining bilish jarayonlarini faollashtirishga qo'yiladigan talablar sezilarli darajada ortib bormoqda. Bu esa ularning tafakkurga asoslangan kompetensiyalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishni taqozo etadi.

Butunjahon iqtisodiy forumida taqdim etilgan ta'lim modelining asosiy g'oyasini "4K: kritik tafakkur, kreativlik, kommunikatsiya, kollaboratsiya" ko'nikmalari tashkil etadi. Bu esa ta'lim sohasida yuqori natijalarga erishayotgan davlatlarda ushbu kompetensiyalarning ustuvor ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, ushbu yondashuv bo'lajak jismoniy tarbiya va sport faoliyati mutaxassislariga o'z faoliyatini samarali loyihalash, tanqidiy tahlil qilish, tafakkurini rivojlantirish hamda ijodiy qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish uchun keng imkoniyat yaratadi. Natijada, pedagoglarni sifatli tayyorlash va ularning uzluksiz kasbiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan samarali texnologiyalarni ishlab chiqish zaruriyati yanada ortib bormoqda.

Bo'lajak jismoniy tarbiya va sport faoliyati mutaxassislarida amaliy kompetentligini rivojlantirish texnologiyasining amaliy bosqichi kooperativ (hamkorlikda), individual (mustaqil tayyorgarlik, maslahat, yakka tartibdagi trening) ish shakllarini qat'iy tartibga solingan jismoniy mashq va raqobat usullari bilan samarali bog'lash orqali intensiv ravishda takomillashtirishni talab etadi. Bu esa "Jismoniy madaniyat" va "Sport faoliyati (faoliyat turlari bo'yicha)" yo'nalishlarida ushbu fanlarni oliy ta'lim muassasalarida o'qitish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. "Jismoniy tarbiya va sport pedagogikasi" fani bo'lajak jismoniy tarbiya va sport faoliyati mutaxassislarini tayyorlash tizimida kreativ tafakkur tushunchasining falsafiy, psixologik, pedagogik talqini aniq holat, voqealarni tushunish, fikrlash, muloqot, yangi bilimlarga ochiqlik, kognitiv va hissiy moslashuvchanlik, kreativ muhit yaratish, tafakkur mustaqilligini shakllantirish, intellektning topqirligi, nostandart g'oyalar, harakatlarni rivojlantirishga turtki beruvchi fan sifatida ustuvorlik kasb etadi.

"Jismoniy tarbiya va sport pedagogikasi" fani nafaqat "Jismoniy madaniyat" ta'lim yo'nalishi talabalarini kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida, balki pedagogika oliy ta'lim muassasalarida "Sport faoliyati (faoliyat turlari bo'yicha)" ta'lim yo'nalishlari talabalarini ham kasbiy faoliyatga pedagogik tayyorlash tizimida loyihaga asoslangan o'qitish mazmuni, o'quv-bilish faoliyatini faollashtirish, individual xususiyatlariga moslash, kognitiv imkoniyatlari, qobiliyatlari, qiziqishlarini rivojlantirish, akademik standartlar va muvaffaqiyatni ta'minlovchi ko'nikmalarga moslashtirish, hamkorlik, o'zaro ta'sir, mas'uliyat, adekvat baholash, kreativlik, ijodiy yondashish, ichki erkinlik, o'z hayotining subyekti hissini mujassamlashtirishga xizmat qiladi.

"Jismoniy tarbiya va sport pedagogikasi" fani bo'lajak sport mutaxassisi va jismoniy tarbiya o'qituvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirishda loyihaga asoslangan o'qitishning didaktik imkoniyatlari hayotiy, real muammolar asosida loyihalash, bajarish muddatlarining egiluvchanligi, faol o'rganish orqali mustahkam bilimni kafolatlash, kasbiy o'sish nuqtalarini belgilash, refleksivlik, tanqidiy fikrlash vositasida natijaga yo'naltirish omillariga ustuvorlik berish asosida kengaytirilgan bilimlar berishga zamin yaratadi.

“Jismoniy tarbiya va sport pedagogikasi” fani bo‘lajak sport mutaxassisi va jismoniy tarbiya o‘qituvchilarni tayyorlashda shaxsiy sifatlar, aqliy imkoniyatlarini faollashtirish, o‘ziga xosliklarini namoyon qilish hamda loyihaga asoslangan o‘qitish vositasida kreativ tafakkurni rivojlantirish modelining (maqsadni belgilash, konseptual, loyihalash va kreativ jarayon, diagnostik) komponentlari mazmuni intellektuallik, kreativlik, integrativlik, emotsionallik mezonlariga bog‘liqlikda takomillashtiradi.

Jismoniy tarbiya va sport amaliyotida har bir yosh bosqichdagi bolaning potensial imkoniyatlari qonuniyatlarini o‘rganib va hisobga olib, jismoniy tarbiyaning butun ta’lim-tarbiya kompleksi ilmiy asoslangan dasturi talablarini (harakat, ko‘nikma va malakalari, jismoniy sifatlar, ba’zi elementar bilimlarni) bilishi, nazariy o‘zlashtirgan bilimlarini amaliyotda qo‘llay bilishi va ulardan foydalana olish malakasini egallaydilar.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Sohaga bevosita daxldor mutaxassislarining ta’kidlashlaricha, kadrlarda ilmiy layoqat yo‘qligining boisi zarur malakaning talab doirasida shakllanmayotgan-ligidan dalolat bermoqda. Bu borada yoshlardagi intilish va qiziqish layoqatlarini inobatga olish bilan birga ilmiy-tadqiqot ishlarida ishtirok etishlarini ta’minlash, tanlagan mutaxassisliklari bo‘yicha chuqur kasbiy-pedagogik bilimlarga ega bo‘lishlik muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Jismoniy tarbiya va sport sohasini kuchaytirishga ehtiyojni tizimda vujudga kelayotgan innovatsion ilmiy tadqiqotlarga bo‘layotgan talablar doirasidagi tendensiyalar bilan izohlash ham mumkin.

Insonshunoslik fanida inson-jamiyat, jamiyat-inson shaklida o‘zaro ta’sirni taqozo etar ekan, birinchi va ikkinchisi ham to‘g‘ri, ham teskari aloqani o‘rnatishi joiz. Abdulla Avloniy o‘z davrida bashorat qilganidek: “Agar pedagogika insonni har tomonlama tarbiyalashni xohlar ekan, unda insonni har tomonlama o‘rganishi zarur.[1; 9-b.]

Olam juda keng va rang-barangdir. Uni tushunish uchun bilimlar kerak. Bilimlar esa muayyan darajada turg‘un bo‘ladi. Ma’lum davrda vujudga kelgan va o‘z davri ma’lumotlariga asoslangan bilimlar muayyan shaklga ega bo‘ladi. Ana shu shakl dunyoga qarashning muayyan usullari, Olam va odam obrazlari, ularning bir-birini taqozo etishi va o‘zaro bog‘liqligi, ularni tadqiq qilishga nisbatan yondashuvlar va boshqa shakllanadigan dunyoning manzarasini hosil qiladi.

Boshqacha qilib aytganda, dunyoning manzarasi bu insonning universum — dunyo bilan o‘zaro aloqasini tushunib yetish asosida va shu bilan birga, bilishning falsafiy, epistemologik asoslari tabiati bilan qiziqqan holda turli-tuman bilimlarni sintez qiluvchi tartibga solingan yaxlitlikdir.[2; 8-b.]

Nazariya va uslubiyaatning pedagogika bilan aloqasi jismoniy tarbiyaning birlamchi vazifasidir. Jismoniy tarbiya jarayonida o‘zib kelayotgan avlodning bilim va tarbiyasi sohasida psixologiya va umumiy pedagogikaning yutuqlaridan ijodiy foydalaniladi. Jismoniy tarbiya jarayoni samarali boshqarilishini faqat shug‘ullanuvchilar organizmi ishlab turishining biologik qonuniyatini muntazam hisobga olgan taqdirdagina bilish mumkin. [3; 13-b.]

Shaxs uzluksiz ta’lim jarayonida dunyoviy, ilmiy bilimlarni o‘zlashtiradi, fan asoslarini puxta egallaydi, ishlab chiqarish sohalari bilan tanishadi, shuningdek, o‘zida ijtimoiy ta’sirlar yordamida ma’naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalab boradi. Shaxsda o‘zlashtirilgan bilim, faoliyat ko‘nikmalari va hayotiy tajriba asosida kasbiy mahorat ham shakllanib boradi. Yuksak ma’naviy-axloqiy sifatlar va yuqori darajadagi kasbiy malakaga ega bo‘lish uchun shaxs o‘z

oldiga muayyan maqsadni qo'ya olishi hamda unga erishish yo'lida tinimsiz izlanishi, o'qib-o'rganishi lozim. Shundagina u ijtimoiy raqobatga chidamli, malakali kadr bo'lib shakllanadi.[4; 9-b.]

Tahlil va natijalar. “Jismoniy tarbiya va sport pedagogikasi” fani ilmiy-tadqiqot yo'nalishlarda:

- kooperativ yondashuv asosida bo'lajak sport mutaxassisi va jismoniy tarbiya o'qituvchilarining amaliy kompetentligini rivojlantirish jarayonining tuzilmasi sport turlari va o'yinlari haqidagi bilimlar shaxsiy ahamiyatlilik kasb etuvchi motivatsion, faoliyatni tashkil etishdagi hissiy barqarorlikni ta'minlaydigan emotsional, ifodaviylik, chidamlilik kabi sifatlarda namoyon bo'ladigan komponentning jismoniy tayyorgarlik bilan intervallashuv darajasini bevosita hisobga olish asosida aniqlashtirishda;

- kooperativ yondashuv asosida bo'lajak sport mutaxassisi va jismoniy tarbiya o'qituvchilarining amaliy kompetentligini rivojlantirishning didaktogen omillari ta'lim oluvchilarning gender xususiyatlarini hisobga olish asosida sport turlariga maqsadli yo'naltirish, taktik va strategik texnikani bosqichma-bosqich maqbullashtirib borish, reflektiv pozitsiyani egallash uslubini faollashtirish jarayonlarining individual-tipologik jihatdan namoyon bo'lishini qat'iy belgilash orqali aniqlashtirishda;

- kooperativ yondashuv asosida bo'lajak sport mutaxassisi va jismoniy tarbiya o'qituvchilarining amaliy kompetentligini rivojlantirish texnologiyasini rivojlantirishda kooperativ mashg'ulotlar tashkil etish asosida “bellashuv sharoitida usullarning qo'llanishini o'rgatish”, “o'rgatish metodlarining rang-barangligi”, “erkin bellashuvlar” va “o'rgatish va amaliyotga tatbiq etish usullarini o'zlashtirish”, talabalarning sport turlari mashg'ulotlari bilan shug'ullanishga bo'lgan qiziqishlarini, musobaqalashish, yetakchilikka intilishi, natijalarga erishish, o'zini o'zi namoyon qilish va rag'batlantirish motivlarini shakllantiruvchi omillar ekanligi dalillashda;

- kooperativ yondashuv asosida bo'lajak sport mutaxassisi va jismoniy tarbiya o'qituvchilarining amaliy kompetentligini rivojlantirish texnologiyasi modelining tashkiliy komponenti jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kouch-trenerlik faoliyatini kooperativ va kollaborativ funksiyalarini jadallashtirish, fasilitativ muhitni yaratish orqali ta'lim oluvchilarda komandada ishlash kompetensiyani rivojlantirish jarayonini ishlab chiqish orqali takomillashtirishda;

- kooperativ yondashuv asosida bo'lajak sport mutaxassisi va jismoniy tarbiya o'qituvchilarining amaliy kompetentligini rivojlantirish texnologiyasining amaliy bosqichi kooperativ (hamkor), individual (mustaqil tayyorgarlik, maslahat, yakka tartibdagi trening) ish shakllarini qat'iy tartibga solingan jismoniy mashq, raqobat usullari bilan qayta aloqasi intensivligini ta'minlash orqali takomillashtirishda foydalanuvchilar uchun ko'makchi vazifasini o'taydi.

Xulosa va takliflar. Sport mashg'ulotlari faoliyatida talabning keskin kuchayishi munosabati bilan sportchilarning jismoniy tayyorgarligi va musobaqa natijalarini samaradorligini o'sishi haqidagi obyektiv ma'lumotlarni olish va shu asosda ularni tayyorlashning turli jihatlarini optimallashtirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Bellashuv vaqtida jismoniy harakatlarni samarali va uzoq vaqt davomida bajarish uchun kuch va chidamlilikni rivojlantirishga oid usullarni mashg'ulot jarayoniga kiritish asosida malakali sportchilarni tarbiyalash muammosi bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etadi.

Talabalar ushbu “Jismoniy tarbiya va sport pedagogikasi” fanini o’zlashtirish jarayonida jismoniy tarbiya va sport turlari bo’yicha mutaxassis-murabbiy(trener)lar uchun zarur pedagogik bilim va ko’nikmalariga ega bo’lish bilan bir qatorda, jismoniy tarbiyaning shaxsni har tomonlama tarbiyalash ishining muhim komponenti ekanligini, ayni paytda u aqliy, axloqiy, estetik va mehnat tarbiyasi vazifalarini kompleks tarzda hal etish tajribasini egallaydilar.

Shuningdek, jismoniy tarbiya va sport faoliyatini tashkil etishning turli shakllarida (mashg’ulotlar, harakatli o’yinlar, mustaqil harakat faoliyati va h.k.) ongli fikrlaydigan, o’z yosh imkoniyatlariga ko’ra ongli harakat qiladigan, harakat ko’nikmalarini muvaffaqiyat bilan egallaydigan, atrof-muhitda mo’ljallanib biladigan, uchraydigan qiyinchiliklarni faol tarzda bartaraf etadigan, ijodiy izlanishga intiladigan bolalarni tarbiyalay oladilar.

Eng qulay pedagogik sharoit yaratish, maqsadga yo’naltirilgan tarbiya va ta’lim sharoitida bola organizmi va psixikasiga bevosita ta’sir etish imkonini beradigan jismoniy tarbiya jarayonini to’g’ri tashkil etish ko’nikmalarini rivojlantirishga oid bilimlarga ega bo’ladilar.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Ibragimov X.I, Abdullayeva Sh.A. Pedagogika nazariyasi. Darslik. T.: “Fan va texnologiya”, 2008, - 288 bet.
2. Saifnazarov I., Qosimov B., Muxtorov A., Nikitchenko G. Fanning falsafiy masalalari. O’quv qo’llanma. - T., “Fan va texnologiya”. 2007, — 240 bet.
3. Salomov R.S. Jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubi. Darslik. T.: “ITA-PRESS”, 2014. 296 bet.
4. Toxtaxodjayeva M.X., Nishonova S., Hasanboyev J., Usmonboyeva M., Madiyarova S., Qoldibekova A., Nishonova N., Sayidahmedov N. Pedagogika (Pedagogika nazariyasi va tarixi). Darslik. -Toshkent: “O’zbekiston faylasuflari milliy jamiyati” nashriyoti, 2010, — 400 bet.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).